

Dr hab. prof. UŚ
Krzysztof Pasztuła
Instytut Sztuk Plastycznych, Cieszyn
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Katowice 02.08. 2021

**Ocena rozprawy doktorskiej,
Pani mgr Małgorzaty Kalińskiej
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
wszczętym w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowe,
uchwałą
Rady Wydziału Tkaniny i Ubioru z dnia. 11.03.2019 r. procedowanym przez
Akademię Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi
Zgodnie z § 6 pkt 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19
stycznia 2018 r. w sprawie szczególnego trybu i warunków przeprowadzania czynności w
przewodzie doktorskim, habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora
(Dz. U. Z 2018 r. poz. 261) w związku z art. 179 ust. 2, ust. 3 pkt.2) lit. B) ustawy z dnia 03
lipca 2018 r.**

Temat rozprawy doktorskiej: **Gest malarski, przypadek i błąd, jako czynniki współtworzące formę przestrzenną obiektu biżuteryjnego.**

Promotor: **prof. dr hab. Andrzej Boss**

Podstawowe informacje na temat kandydata

Pani Małgorzat Kalińska z szeroko rozumianą plastyką zetknęła się w dzieciństwie, w szkole i poza szkołą. Kontynuowała swoje zainteresowania w Liceum Plastycznym w Szczecinie, co było potwierdzeniem autentycznej pasji oraz chęci jej pogłębiania. W tym czasie w zakładzie złotniczym Edwarda Wikenhausera odkrywała tajniki wytwarzania biżuterii. Od 30 lat zajmuje się złotnictwem i malarstwem. Od 1992 prowadzi studio projektowania biżuterii „Prata”. W 2005 r. rozpoczęła studia w Katedrze Projektowania Biżuterii Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi, na Wydziale Tkaniny i Ubioru. Dyplom magisterski z wyróżnieniem pod opieką prof. Andrzeja Szadkowskiego uzyskała w 2011 r. , a w 2016 r. podjęła studia doktoranckie na ASP w Łodzi.

W latach 2017-2019 prowadziła Pracownię Projektowania Biżuterii i Form Złotniczych w Akademii Sztuki w Szczecinie.

W starannie przygotowanej dokumentacji widnieje wykaz 20 wystaw indywidualnych i ponad 60 zbiorowych w tym 19 zagranicznych, m.in. Międzynarodowe Bałtyckie Targi Jubilerskie Amber Trip, Wilno, Litwa (2008); KORU 3, Imara Art. Museum, Finlandia (2009); JOYA Barcelona, Hiszpania (2012); Brand New New Brand, Inhorgenta Expo, Monachium, Niemcy (2012); Beijing International Jewellery Art., Chiny (2013); Qui Suis-Je?

Expo Bijou Contemporain, Biarritz, Francja (2013); Natural Mystic- Avant Garde, Londyn UK (2015) Das Flustern, Berlin, Niemcy (2017); EEB-The Jewellery Night Of Budapest, Budapeszt , Węgry (2018); Art. Circle, Brda, Słowenia (2018); JJDA, Metropolitan Art. Museum, Tokyo, Japonia (2020); Brave New Field, Shanghai, Chiny (2020). Uczestnictwo w ponad 20 plenerach malarskich w Polsce, Niemczech, Grecji, Francji, Słowenii oraz opisane wystawy wskazują na dużą aktywność w zakresie projektowania biżuterii a także malarstwa. Małgorzata Kalińska zajmowała się też organizacją plenerów, w przypadku których pięciokrotnie była komisarzem.

Zbigniew Kraska pisze o autorce: „Małgorzata Kalińska ma ugruntowaną pozycję na polskiej scenie projektantów biżuterii, zaistniała i jest rozpoznawalna również w obiegu międzynarodowym (zobacz wykaz wystaw). Jej biżuteryjna twórczość doceniana jest za konceptualną świeżość, odwagę eksperymentu, oryginalną, przemyślaną i dopracowaną formę, fascynację i umiejętne operowanie światłem, szlachetny i subtelny minimalizm, powtórne wykorzystanie nieoczywistych jubilersko materiałów (ready made, up-recykling). A przy tym te oryginalne, świetnie przemyślane i perfekcyjne wykonane obiekty, cenione są zarówno przez ekspertów jak i licznych użytkowników (głównie kobiety, choć nie tylko one), bowiem emanują niezwykłą finezją i poetyckością.”

Małgorzata Kalińska jest laureatką 10 nagród, w większości za projekty biżuterii. Między innymi należy wymienić te z ostatnich lat:

w 2019 r. :

- Grand Prix w Międzynarodowym Konkursie Biżuterii Artystycznej- Prezentacje 2019 „Protezeusz”- Muzeum Biżuterii Współczesnej w Warszawie,
- Wyróżnienie w kategorii Mistrzostwo Jubilerskie w Konkursie Jubilerskim „Mercurius Gedanensis”, na Międzynarodowych Targach Bursztynu, Biżuterii i Kamieni Jubilerskich w Gdańsku;

w 2020 r. :

- Nagroda Sekcji Międzynarodowej w JJDA Japońskim Konkursie Projektantów Biżuterii w Tokyo Metropolitan Art Museum,
- Nagroda Mydaybyday Gallery na JOYA Barcelona Art. Jewellery&Objects w Hiszpanii

Należy również wspomnieć, że Małgorzata Kalińska w 2009 r. otrzymała stypendium Ministra Kultury i Sztuki.

Recenzja

Przejrzyście skonstruowany tekst rozprawy doktorskiej wyjaśnia wiele zagadnień związanych z trudnościami oraz niepowodzeniami w trakcie poszukiwania właściwej formy, która byłaby odpowiedzią na sformułowane w tytule doktoratu zagadnienie, a także adekwatnej technologii, umożliwiającej realizację zadania zgodnie z oczekiwaniami. W pierwszej części autorka definiuje podstawowe pojęcia, które pojawiają się w pracy takie jak : przypadek, błąd, forma, gest itp. Wyjaśnia też źródła inspiracji w projektowaniu biżuterii i sytuuje je w malarstwie, które uprawia równolegle. Szukając szerszego kontekstu dla swoich rozważań przywołuje nazwiska artystów (Fabienne Verdier, Jackson Pollock) dla niej ważnych, znajdując zapewne powinowactwo w sposobie myślenia o przypadku i jego roli w procesie twórczym. Fascynacja przypadkiem, którą werbalizuje Małgorzata Kalińska w swojej pracy doktorskiej, ma swoje źródło w wierze w jego kreatywną moc.

Nawiązuje w swojej dysertacji do „zapisu automatycznego, chętnie stosowanego przez surrealistów, korzystających z doświadczeń dadaizmu, odwołującego się do kombinatoryki i przypadku”. Zakwestionowane w XX wieku klasyczne kanony piękna zastępuje wiara w przypadek, który od tej pory staje się jednym z ważniejszych manifestacji owej kreatywności. Autorka próbuje w sobie właściwy sposób przenieść do procesu tworzenia biżuterii ten rodzaj przypadkowości, której doświadcza w trakcie malowania obrazów. Poprzedza ten etap pracy wiele prób i doświadczeń z różnymi substancjami, by w końcu wybrać ten właściwy rodzaj tworzywa, który odpowiada oczekiwaniom autorki, a jest to żywica polimerowa. Przeniesienie doświadczenia malarskiego w sferę budowania obiektów przestrzennych nie odbywa się w sposób dosłowny, co jest zresztą oczywiste, ponieważ autorka porusza się w zupełnie innej materii, którą determinuje odmienna technologia oraz działanie w trzecim wymiarze, a więc w tym wypadku należy mówić raczej o inspiracji, szukaniu podobieństw w procesie tworzenia, jego uwarunkowaniach fizycznych oraz grawitacyjnych.

Immanentną cechą tego doktoratu jest eksperyment, który u Małgorzaty Kalińskiej wynika z wrodzonej ciekawości nowego, ale też pewności przyjętych założeń, a przy tym nieustępliwości i konsekwencji w dążeniu do wytyczonego celu. Na tej drodze zdarzają się pomyłki, które autorka skrętnie w pracy pisemnej dokumentuje w rozdziale pt. Usterki-stół pomyłek, ale jednocześnie je odrzuca. W wyniku wielu prób w obszarze technologii adaptuje do swoich potrzeb metodę rotomouldingu. Szczegółowy opis metody znajduje się w rozdziale Analiza przekształceń.

Małgorzata Kalińska przedstawia do oceny w przewodzie doktorskim kolekcję 62 obiektów biżuteryjnych, wykonanych metodą rotomouldingu i przy użyciu żywicy polimerowej z dodatkiem srebra, nici silikonowych, stali. Porządkuje je w cztery grupy: 1. **Obiekty swobodnie kształtowanie** (8 pierścionków, 9 naszyjników, 8 broszek, 3 bransolety); 2. **Formy uwięzione** (4 pierścionki, 3 naszyjniki, 6 broszek); 3. **Ukryte intencje** (3 pierścionki, 2 naszyjniki, 2 broszki); 4. **Formy 4D** (7 broszek, 7 pierścieni).

Małgorzata Kalińska odkrywa przed nami swój bardzo osobisty, niepowtarzalny świat, niesłychanie subtelny, tajemniczy, który emanuje niezwykłą magią. Chociaż pierwszy kontakt jest trudny tym bardziej, że percepcja jest bardzo ograniczona. Zdjęcia mniej lub bardziej oddają piękno formy, ale nie są w stanie zastąpić bezpośredniego odbioru. Kolekcja obiektów swobodnie kształtowanych na pierwszy rzut oka przywodzi na myśl zbiór organów wewnętrznych lub implantów wychodowanych w laboratorium szalonego naukowca przy pomocy inżynierii genetycznej. Ich kolorystyka bardzo subtelna, formy obłe, podkreślają cielesność obiektów, co wzmacnia takie skojarzenia. Wydaje się, że autorce zleżało na takim zespoleniu obiektów z ciałem człowieka, w którym przedmioty sztuki stają się jakby jego organiczną częścią. Nic niezwykłego. Nie od dzisiaj ludzie uciekają się do mniej lub bardziej drastycznych sposobów ozdabiania ciała lub jego „udoskonalania”. Ten sposób nie jest jednak z tych drastycznych. Obiekty nie mają żadnych kanciastości, a ich obłości są przyjazne dla ciała. Ten zestaw prac charakteryzuje się ograniczoną ingerencją manualną w proces kształtowania formy przedmiotów.

W kolejnych pracach stopień ingerencji się zwiększa, czego efektem jest to, że forma się zmienia i bardziej komplikuje, aczkolwiek autorka zachowuje dyscyplinę, która nie pozwala na zbyt dużą ingerencję w proces twórczy, w którym przypadek ze swoją ograniczoną przewidywalnością odgrywa dominującą rolę w kreowaniu formy obiektów. Zmienia się również kolorystyka przedmiotów na bardziej chłodną. Autorka ingeruje w deformacje powstałe w trakcie zastygania żywicy polimerowej oplatając je drutem srebrnym i stalowym, podkreślając zastygłe niedoskonałości. W kolejnych etapach obiekty otwierają się na powietrze i światło, a ponieważ są delikatne wymagają wzmocnienia szkieletem z drutu srebrnego. Obiekty otwierają się, stają się ażurowe. Zmienia się też kolorystyka. Pojawia się czerń, szarości, róże, żółcienie. Prace z kolekcji 4D tak bardzo odstają formalnie od pozostałych projektów, mimo zastosowania tej samej metody, że mam nieodparte wrażenie, iż w ogóle nie pasują do całości. Być może taki był zamiar autorki, by wskazać inne możliwości, albo jest to początek nowej kolekcji.

Mocnym atutem pracy doktorskiej jest niezwykła prostota i oryginalność form, którą dopełnia monochromatyczna kolorystyka oraz perfekcyjne wykonanie. Na koniec należy dodać widoczną gołym okiem fascynację i świeżość w podejściu do problematyki doktoratu, odwagę w poszukiwaniu oryginalnych rozwiązań, szlachetny minimalizm oraz wykorzystanie nietypowych dla jubilerstwa materiałów.

Biorąc pod uwagę aktywność artystyczną oraz zrealizowaną koncepcję pracy doktorskiej zwracam się do Rady ds. Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi o przyjęcie pracy doktorskiej i nadanie Pani Małgorzacie Kalińskiej stopnia doktora w dziedzinie sztuki dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki zgodnie z Dz. U. Z 2018 r. poz. 261.

dr hab. Krzysztof Pasztuła prof. UŚ